

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կես տարվան 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպեկով.
Թիֆլիսում գրվում են միմյանիս խաղաղաստան մէջ.
Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакция „Мшакъ“.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերէն)
Ցայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Ցայտարարութիւնների համար վճարում են
իրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՀԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է ԲԱՃԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐԿԱՅ 1898 ԹԻՒ

ՄՇԱԿ

ԴՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

«Մշակ» տարեկան գինը թէ՛ Ռուսաստանում և թէ՛ արտասահմանում 10 րուբլի է, տասն
և մէկ և տասն ամսականը՝ 9 ր., ինն և ութ ամսականը՝ 8 ր., եօթ ամսականը՝ 7 ր., վեց ամսականը՝
6 ր., հինգ ամսականը՝ 5 ր., չորս ամսականը՝ 4 ր., երեք ամսականը՝ 3 ր., երկու ամսականը՝ 2 ր., մի
ամսականը՝ 1 րուբլի:

Թիֆլիսում գրվում են խաղաղաստանը (Բաղադրապա և Բարձրակապ փողոցն, անկիւն):
Ուրիշ քաղաքներից պէտք է դիմել այս հասցեով. ТИФЛИСЪ, редакция „Мшакъ“, իսկ
արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal arménien „Mschak“.

Ցայտարարութիւններ ընդունվում են թէ՛ հայերէն, թէ՛ ռուսերէն և թէ՛ օտար լեզուներով:

ԲՈՎԱՆՎԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ձինաթափութիւնը և խաղաղ աշխատանքը.—
ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Եւզոպ. Նա-
մակ Երևանից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵ-
ՍՈՒԹԻՒՆ Աւստրիական կայսրուհու սպանու-
թիւնը. Կրեմլի դէպքերը. Դրեկիտի գործի
շուրջը. Նամակ Թիւրքիայից. Արտաքին լուրեր.
—ԽԱՌԵՐ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱՔԻՄԵՆ.—ՅԱՅՏԱՐԱՆ-
ՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Ռաշիդ:

ՁԻՆԱԹԱՓՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԽԱՂԱՔ ԱՇԽԱՏԱՆԻՐԸ

Նրբ շատերը խօսում են ընդհանուր զինա-
թափութեան դէմ, առաջ բերելով միջազ-
գային քաղաքական խնդիրներ, այդ դեռ
մասամբ հասկանալի է: Մենք գիտենք որ,
օրինակ՝ Պրանսիան ամենեւին չէ հաշտ-
վում այն մտքի հետ, թէ Ելլաւ-Լոտա-
րենիսի պէտք է ընդմիջող միացած մնայ
Գերմանիայի հետ, գիտենք որ Բալկանեան
թերակղզում փոքր պետութիւնները և
նրանց հարեան մեծ պետութիւնները ա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՌԱՇԻԴ

(Պատկեր)

—Առ, ընդհանուր լուրերի վերջապէս Ռա-
շիդը, սիրելիս, սա իմ հայրն է, քո էլ հայրն է.
այս բոլոր թշուառների քաղաքական խնդիրն
գտնէ այս մէկին եկեղեցում:

—Թաղեք, Ռաշիդ ջան: Երկու ընկերները վեր-
կացան և երկու կողմից բարձրացրին դիակը.
բայց դեռ հաղի մի երկու քայլ արեցին, որ
նրանց ակաղին հասաւ մի վերին աստիճանի
տարօրինակ ձայն և նրանք ակամայից վար դրին
իրանց բնուր:

—Ոյ, այո, Ռաշիդ ջան, մացիք ես ու
դու... զըմմէնիս ուկնն, զըմմէնիս գայիս... մենք
լէ չը քնենք, Ռաշիդ, մովք քնեք ա...:

Երկու երիտասարդները սուղումով բարձրա-
ցրին իրանց գլուխները և զարմացմամբ տեսան
դէպի իրանց վազող մի գզգզած, նիւար, չորա-
ցած կին, ոտաբոբիկ, զլիարաց, խճճված մազե-
րով, նման մի կատարեալ ուրուականի: Նրանք
ճանաչեցին նրան: Դա իրանց գիւղի ծուռ Սա-
նիշակն էր, նախկին չէն ու բախտաւոր գիւղի
միակ թշուառը: Բոլոր մանուկները սրան ճա-
նաչում էին, բոլորի էլ սա և՛ բարեկամն էր, և՛
թշուառն: Նրբ փողոցի մի ծայրում երևում էր
ծուռ Սանիշակը, մանուկները սովորաբար խմ-
բեր էին կազմում և մօտենայով կոչում էին՝
«ծուռ Սանիշակ, ծուռ Սանիշակ», բարբ էին
զգում և զուարճանում, քանի որ Սանիշակը
չէր բարեկամը. բայց հէնց որ նրան համբերու-
թիւնից հանում էին, նա կատաղում էր, փէշի
մէջ բազմաթիւ բարբեր էր հաւաքում և գզում
դէպի մանուկները, որոնք հոսողով փախչում
էին զանազան կողմեր, իսկ ծուռը աջողեցնում
էր մէկն ու մէկին բռնել ու կծել. այս պատ-
ճառով մանուկները և՛ սիրում էին նրան և՛
անօրէններ...

զէնքեր, թնդանօթներ, հրացաններ և այլ
զինուորական նիւթեր պատրաստող գոր-
ծարանները կը սահմանափակեն իրանց
արդիւնաբերութիւնը, այն ժամանակ կը
պակասեն նրանց տուած եկամուտները և
զիւղեկները, կամ բոլորովին կոշտա-
նան թաղելով իրանց հետ զինագործու-
թեան վրա դրած կապիտալները: Այնու-
հետեւ ազատ կապիտալները և մշակները
կը դիմեն արդիւնագործութեան միւս
ճիւղերին և այնտեղ կառաջացնեն անկա-
րազբելի մրցում: Բաների վարձը կընկնի,
կապիտալի շահը կը պակսի: Հարուր-
հազարաւոր աշխատողներ կը մնան առանց
պարագմունքի և կաւելացնեն անգործնե-
րի և գործ որոնողների թիւը, որը նոյն
իսկ այժմ մեծ է և սպառնալի կերպա-
րանք է ստացել եւրօպական երկրներում:
Սակայն այդ առարկութիւնները միայն
առերես են հիմնաւոր և համոզիչ: Զինա-
թափութիւնը ոչ թէ չի վնասի արդիւնա-
բերութեան, այլ մեծապէս կը նպաստի
նրա զարգացման: Անկասկած կը լինեն ա-
ռանձին մարդիկ, որոնք կը վնասվեն այդ
փոփոխութիւնից, բայց ընդհանրապէս ար-
դիւնագործութիւնը կըստանայ նպաստա-
կայարմար ուղղութիւն և կաւելանայ ազ-
գային հարստութիւնը՝ մեծացնելով ժողո-
վրդի աշխատող ոյժը և զարգացնելով ա-
ռօրեայ պիտոյքները սպառելու ընդունա-
կութիւնը: Մի՞թէ կը գտնվի մէկը, որ ա-
սի թէ քրիստոնէութեան հաստատվելը
հոռեական ընդարձակ պետութեան մէջ
այն վնասն ունեցաւ, որ մարդոց սպանե-
լու համար խաչ պատրաստողները զրկվե-
ցին իրանց արհեստի վաստակից: Մի՞թէ
դազալ շինողների աշխատանքը համար
կարելի է ցանկանալ, որ մարդիկ շատ
մեռնեն և մահացողութիւնը չը պակսի:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

Սեպտեմբերի 1-ին
Օգոստոսի 31-ին, ճաշից յետոյ ժամը 2-ին,
Վեհափառ Վաթիկանը մեկնեց մեր քաղաքից:
Վեհափառն ուղեկցում էին՝ գաւառապետը՝
Նեմեալ ոստիկաններով և պատուաւոր քաղաքա-
ցիներից մի քանի հոգի: Վաթիկանը գիշերելու
է Թիւ շուր կայարանում, այնուհետև Գորի-
սի, Տաթևի և Հին-Նախիջևանի վրայով կանցնէ
Ելմիսով:

Բախտ ունեցանք մի շատ ուրախալի լուր
լսելու: Թեմական դպրոցի հոգաբարձութիւնը,
բացի մէկ անդամից, խնդրի դառն և անհրա-
ժեշտութիւն զգալով՝ ներկայացրել է Վեհափա-
ռին իր հրաժարականը...

Շատ զովքի տեսարանները մասին ենք լսել
և սակայն մեզ ոչ մի անգամ չէ պատահել լսել,
որ երբ և իցէ մէկը համարձակվէր եկեղե-

քաղաքը քանդված և չուռ տուած, խաչկալի
միացորդները դեռ ծխում էին, դարդ անօթե-
ղէնից ոչինչ չէր մնացել: Յուդարկաւորները
խորին երկրաշարժութեամբ վար դրին դիակը և
սկսեցին փորել յատակը. փորում էին դաշնով,
սրով, ձեռներով, իսկ ծուռ Սանիշակը քաշում
էր հողը դէպի մի կողմ: Անցան ժամեր, փորը
փորված էր, դիակը վերցրին տեղաւորեցին դե-
րեզմանի մէջ և հողով ծածկեցին, իսկ Սանի-
շակը շարունակում էր կրկնել՝ «փառք Քե, Աս-
տուած, փառք Քե, Աստուած»: Դաւաբարանը պատ-
րաստ էր, Ռաշիդը մէկ էլ ծուռը չըբեց, համ-
բուրեց նուիրական հողակոյտը, նրա օրինակին
հետեւեց նաև Աւօն:

—Առ, ասաց Ռաշիդը, մենք կատարեցինք
մեր նուիրական պարտականութիւնները մէկը,
այնքան ննջեցեալներ թաղող անձը մեղք էր,
որ անթաղ մնար. տեսա՞ր, որ զապաններն էլ
չէին պղծել տէրտէրիս պարբեր մարմինը. երեկ
Աստուծու ժառը կար այս բանի մէջ. միտում է
կատարել մեր երկրորդ պարտը: Մենք աշխա-
րի վրա այլ ևս ոչինչ չունենք, որի համար ար-
ժեանք ապրել. եկ այս սուրբ գերեզմանի առաջ,
այս սուրբ տաճարի մէջ ուխտե՛ք վճիռնդ իր-
նել և ապա մեռնել խաղաղ հողով:

—Ռաշիդ, ճակատագիրը մեզ վաղուց է կապել
իրար հետ, դու գիտես, որ մինչև իսկ քո անձ-
նական վիշտն անգամ ես իմ վիշտն եմ համարել,
քո ուրախութիւնը իմ ուրախութիւնն է եղել.
այժմ երբ ընդհանուր վիշտն է կապում մեզ,
մի՞թէ ես իսկ կը մնամ ընդանից, կը հեռանամ
ընդանից. արա՛ւ ինչ կամենում ես, ես ընդ հետ
եմ միշտ և իմ կեանքը քոնն է:

Նրանք գրկվեցին, համբուրվեցին, կրկին ծուռ
չըբեցին, համբուրվեցին Տէր-Սարուքի դամբարանը:
—Սանիշակ, մենք կերթանք, դու մնա. դուս
չանդըքները թաղի. կերթան Սանիշակ, վարձի
է՛ք, բաշէ լից ցորնի հորերը, ասաց Ռաշիդը:
—Նա, դոր կերթա՞ք, ասաց Սանիշակը, ձի
մենակ կը թողնէ. դէ որ էս չափ, գացէ՛ք Տի-
րամօր մօտ, ճամնէք թող կեայ մօտ ձի:

Նրանք գրկվեցին, համբուրվեցին, կրկին ծուռ
չըբեցին, համբուրվեցին Տէր-Սարուքի դամբարանը:
—Սանիշակ, մենք կերթանք, դու մնա. դուս
չանդըքները թաղի. կերթան Սանիշակ, վարձի
է՛ք, բաշէ լից ցորնի հորերը, ասաց Ռաշիդը:
—Նա, դոր կերթա՞ք, ասաց Սանիշակը, ձի
մենակ կը թողնէ. դէ որ էս չափ, գացէ՛ք Տի-
րամօր մօտ, ճամնէք թող կեայ մօտ ձի:

Типографія Грузинск. Издат. Т—ва, Лорисъ-Мелик. ул. № 13